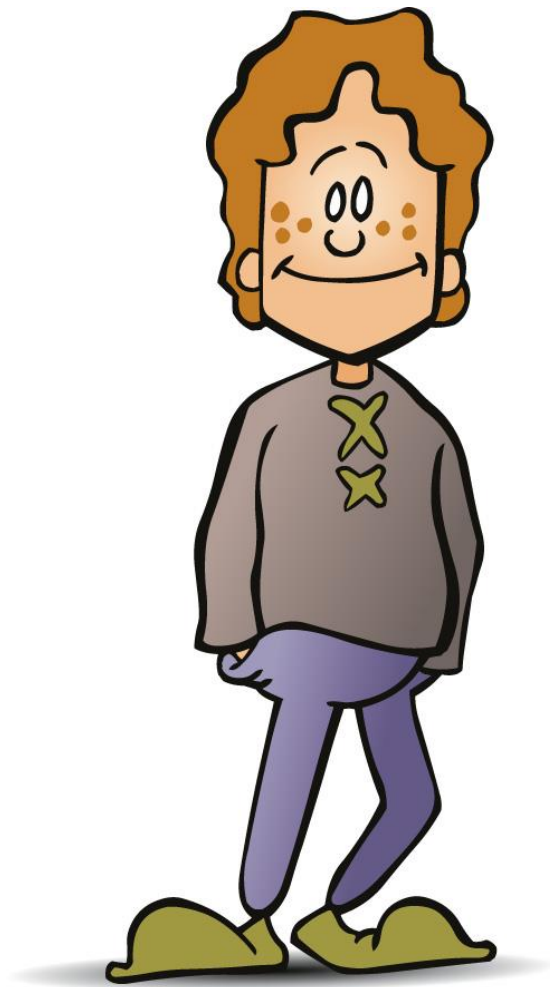

Docentenhandleiding

In de voetsporen van Henric

Groep 5 & 6

**STEDELIJK
MUSEUM
ZUTPHEN**

Inleiding

In voetsporen van Henric is een les over de middeleeuwen in Zutphen voor groep 5 & 6 van het basisonderwijs. De les brengt de geschiedenis van Zutphen tot leven met verhalen over gebouwen, beelden en andere delen van de oude binnenstad én de voorwerpen in het Stedelijk Museum Zutphen. Daarnaast nodigt de les leerlingen uit om samen te werken, stimuleert het de onderzoeksvaardigheden van de leerlingen en is het interactief.

De les is onderdeel van de digitale leerlijn **Reizen in de Tijd**, ontwikkeld door Erfgoed Gelderland. De rode lijn is: wie wat bewaart. Op de website www.reizenindetijd.nl vindt u meer informatie over de leerlijn Deze docentenhandleiding geeft uitleg over het museumbezoek en aanvullende lessen.

Meer informatie:

Heeft u vragen of behoefte aan meer informatie? Neem dan contact op met Raïssa Velders en/of Francine Oonk via educatie@museazutphen.nl of telefoonnummer (0575) 516 878.

Praktische informatie

Het thema van de les is het leven in de late middeleeuwen (periode vanaf 1200 tot ongeveer 1500) in Zutphen. Centraal in het les staat het verhaal van de 11-jarige Henric, hij woont in het middeleeuwse Zutphen. Henric wordt binnenkort leerjongen bij de smid maar heeft daar helemaal geen zin in en loopt weg van huis. De leerlingen krijgen het verhaal op school te horen. Na deze kennismaking met de hoofdpersoon, worden bij het bezoek aan het Stedelijk Museum Zutphen aan de hand van middeleeuwse voorwerpen uit de collectie verschillende aspecten uit het verhaal behandeld, zoals misdaad, brand, wonen en religie. Tijdens een voorafgaande of aansluitende stadswandeling ervaren de leerlingen dat er in Zutphen nog veel sporen terug zijn te vinden uit de middeleeuwen.

Tijdsduur

Vorbereiding op school	50 minuten
Museum + stadswandeling	120 minuten (inclusief pauze)
Gevelstenen maken (optioneel!)	90 minuten

Kosten: €6,- per leerling

Lesmateriaal

Elke leerling ontvangt een lesboekje in het museum.

Doelstelling

Na afloop van het les hebben de leerlingen kennisgemaakt met de sporen van de late middeleeuwen in Zutphen (periode ongeveer vanaf 1200 tot 1500). Ze hebben ontdekt hoe het verleden hun stad heeft gevormd.

Kerdoelen

Nederlands - Mondeling taalonderwijs

- 1 De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens die informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.
- 4 De leerlingen leren informatie te achterhalen in informatieve en instructieve teksten, waaronder schema's, tabellen en digitale bronnen.
- 5 De leerlingen leren naar inhoud en vorm teksten te schrijven met verschillende functies, zoals: informeren, instrueren, overtuigen of plezier verschaffen.

6 De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten, en bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale bronnen.

7 De leerlingen leren informatie en meningen te vergelijken en te beoordelen in verschillende teksten.

8 De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het schrijven van een brief, een verslag, een formulier of een werkstuk. Zij besteden daarbij aandacht aan zinsbouw, correcte spelling, een leesbaar handschrift, bladspiegel, eventueel beeldende elementen en kleur.

9 De leerlingen krijgen plezier in het lezen en schrijven van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten.

Oriëntatie op jezelf en de wereld

51 De leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren.

52 De leerlingen leren over kenmerkende aspecten van de volgende tijdvakken: jagers en boeren; Grieken en Romeinen; monniken en ridders; steden en staten; ontdekkers en hervormers; regenten en vorsten; pruiken en revoluties; burgers en stoommachines; wereldoorlogen en holocaust; televisie en computer.

Kunstzinnige oriëntatie

56 De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Vorbereiding in de klas

Als voorbereiding op het museumbezoek leest u het verhaal van Henric voor in de klas. (bijlage 1)

Praktisch voor het museumbezoek

De klas wordt in vier groepen verdeeld. Twee groepen starten met het museumbezoek. Elke groep met een eigen museumdocent. De andere twee groepen gaan eerst als één groep met een stadgids mee. Bij elke groep is 1 begeleider. Dit kan een leerkracht zijn, maar ook een ouder of een stagiair. De overige ouders zetten de kinderen alleen af. Na de les brengen ze de kinderen weer terug naar school.

De groepjes die starten met de stadswandeling komen niet eerst binnen in het museum, zij beginnen gelijk buiten, voor de schelpenkoepel.

In het museum worden de afspraken ook nog eens uitgelegd:

- Je mag wel kijken met je ogen.
- Je mag ook alles vragen wat je weten wilt.
- Je mag de voorwerpen niet aanraken.
- Je mag niet eten in het museum.
- Je mag niet rennen.

In het museum

De klas wordt ontvangen voor de schelpenkoepel van de Musea Zutphen. Na een korte inleiding, gaan er twee groepen met een stadsgids mee en 2 groepen met de museumgids.

De leerlingen wandelen met een stadsgids door de oude binnenstad van Zutphen. Onderweg vertelt de gids over Zutphen in de middeleeuwen. Dit gebeurt op een interactieve manier, die aansluit bij de leefwereld van de leerlingen. In het museum maken de leerlingen onder begeleiding van de museumgids de opdrachten uit het werkboekje. Halverwege de les wisselen de groepen. Er is dan ook tijd voor een korte pauze.

Na het museumbezoek (optioneel!)

Gevelstenen maken: 90 minuten (kan in 2 lessen van elk 45 minuten)

Benodigheden: 2 boeken over gevelstenen (te leen van het museum)

Introductie (15 minuten)

In het museum hebben de leerlingen voorwerpen gezien die gemaakt zijn door de smid. Tijdens de stadswandeling zagen zij gevelstenen. Van daar uit start een gesprek over beroepen in de middeleeuwen. Uitleg bijlage 3.

Zelf een gevelsteen maken (30 minuten)

Benodigheden: kleurpotlood, A4-papier, boeken over Gevelstenen

Wat wil je later worden? Welk plaatje zou er dan op je gevelsteen staan?

Leerlingen tekenen/ontwerpen hun eigen gevelsteen. Eventueel met behulp van de boeken over gevelstenen.

Een eigen gevelsteen van klei maken (45 minuten)

Benodigheden: klei en hulpmaterialen zoals mesjes en spatels

De leerlingen brengen hun ontwerp over op klei. Zo maken ze hun eigen echte gevelsteen. Net als in de middeleeuwen.

De gevelsteen kan eventueel nog worden beschilderd als de klei is opgedroogd.

Bijlage 1: Het verhaal van Henric

Het is aardedonker. Zelfs door de kieren komt geen enkel lichtje. Het is midden in de nacht en alles en iedereen is in diepe, diepe slaap.

Maar stil, wat is dat? Er klinkt wat geritsel van stro en daarna hoor je, als je heel goed luistert, heel zachtjes het geluid van twee voeten die voorzichtig op de grond worden gezet. Langzaam verplaatst het geluid zich, naar de plek waar een donkere stapel ligt. De vloer kraakt even en de voetstappen verstommen direct. In een bed draait iemand zich mompelend om, om daarna zacht snurkend verder te slapen.

De donkere stapel blijkt een stapel kleding te zijn en de voetstappen behoren tot een jongetje, dat een jaar of negen of misschien wel tien lijkt te zijn. Henric heet hij en zijn leven staat op het punt te veranderen. Na deze stille, donkere nacht moet hij in de leer bij de smid en dan is het gedaan met spelen. Maar Henric wil helemaal geen leerjongen worden! Dan moet hij eerst jarenlang alle rotklusjes voor de smid opknappen, voordat hij ook maar een spijker mag smeden! En hij wil ook helemaal geen stomme sleutels of vleesvorken maken. Hij wil samen met zijn vriendjes bikkelen, ravotten op straat en misschien zelfs een beetje kattenkwaad uithalen, ook al levert hem dat regelmatig een pak slaag op. Maar zelfs dat heeft hij nog liever dan ineens op te moeten houden met kind mogen zijn.

Henric zucht eens diep en trekt zijn kleren aan: eerst zijn kniekousen, daarna een korte pofbroek, waar hij zijn hemd een beetje in propt. Hij probeert zijn blouse aan te trekken, maar de mouwen lijken wel binnenstebuiten te zitten. Bijna zou Henric gaan mopperen, maar hij bedenkt net op tijd dat hij muisstil moet zijn, wil hij ongezien naar buiten kunnen glippen.

Nadat hij na enige moeite zijn bloes heeft aangetrokken, doet hij zijn leren wambuis aan en trekt zijn wollen slaapmuts af, die hij nog altijd op zijn hoofd had staan. Hij stopt de slaapmuts in zijn zak en woelt even door zijn haar. Hij is klaar om te gaan.

Heel voorzichtig draait Henric de sleutel in het slot om en haalt hij de grendel van de deur. Gelukkig gaat dat zonder gepiep of geknars. Hij stapt naar buiten en sluit de deur achter zich. Hij ademt even diep de koele nachtlucht in en verdwijnt dan in het donker.

'Oef', denkt Henric bij zichzelf, 'dat is goed gelukt! Maar nu?' Hij voelt zich een beetje nerveus worden. Weglopen van huis leek gisteren, in het zonlicht, nog een goed idee, maar in de koude nacht voelt hij zich wel heel erg klein! 'Kom op, Henric', zegt hij tegen zichzelf, terwijl hij de markt oploopt, 'nu niet terugkrabbelen!' Hij recht zijn schouders, maar duikt al snel weer in elkaar als hij ziet dat de eerste boeren uit de omgeving al op de markt aanwezig zijn. Een aantal van hen pakt de eerste manden met groenten al uit, dus Henric weet dat hij snel moet zijn. Straks is de hele stad wakker en komt er van zijn grote plan om weg te lopen niets terecht.

Henric probeert zo snel mogelijk te lopen, maar de straten liggen vol met vuil. Het is glibberig, dus hij moet echt goed uitkijken waar hij loopt. Soms komt hij onderweg een hond of een varken tegen, maar hij besteedt geen aandacht aan de dieren. Hij moet zo snel mogelijk bij de poort zijn, om zo de stad uit te kunnen komen en aan zijn nieuwe leven te kunnen beginnen, ver weg van de smidse.

Als Henric bij de poort komt, heeft de poortwachter de zware deur van de stadspoort al geopend. Net als er een grote groep kooplieden door de poort naar binnen komt, schiet Henric naar buiten. Hij rent slalomtend tussen het rumoer van briesende paarden, krakende karrenwielen en luide stemmen door. Een eindje verderop stopt hij en hij rilt even. Niet van kou, maar omdat hij nu buiten de veilige bescherming van de dikke stadsmuur staat. Nu gaat het echt beginnen.

Henric probeert over de moerassige strook langs de muur te lopen, maar hij zakt regelmatig even weg in de drassige modder. Behoedzaam loopt hij in de richting van de IJssel, waar het op dit vroege moment rustig is. Af en toe is hij toch bang dat iemand hem ziet en dan maakt hij zichzelf heel klein, rolt zich op als een balletje. Terwijl hij zo in elkaar gedoken zit, begint ineens zijn maag hard te knorren. Henric schrikt van het geluid.

'O jee', denkt Henric, 'ik ben helemaal vergeten iets te eten mee te nemen!' Hij kan zich wel voor zijn hoofd slaan! Hij had zichzelf zo goed voorbereid op deze tocht. Hij had zijn kleren klaargelegd, het slot en de grendel van de deur had hij, zogenaamd om zijn vader te helpen, van nieuwe olie voorzien, zodat ze niet zouden kraken en hij heeft zelfs, en daar schaamt hij zich een beetje voor, wat munten van moeder in zijn zak gestopt. Hij stopt zijn hand in zijn zak en voelt daar de twee muntjes.

Voor die twee muntjes zou hij misschien wel brood kunnen kopen en een kan bier. Gewoon iets eenvoudigs tegen de honger en de dorst dus. Maar als hij zijn muntjes nu uit zou geven, dan heeft hij niets meer voor later. Daarbij moet hij dan de stad in, waar de bakker hem natuurlijk meteen zou herkennen en direct naar huis zou schoppen. Nee, hij moet een andere oplossing verzinnen.

Terwijl Henric staat te mijmeren over wat hij moet doen tegen de honger, valt zijn blik op de netten die de vissers hebben uitgezet in de rivier. Deze fuiken zitten vast vol met paling en Henric is dol op paling. De gedachte aan een heerlijke stoofpot doet hem watertanden. O, wat zou hij graag wat te eten hebben. Een klein palinkje zou al genoeg zijn, desnoods boven een vuurtje geroosterd..

Maar ja, je mag natuurlijk niet zomaar een fuik leeghalen; dat is stroperij en daar staan zware straffen op. Stropers zijn dieven en dieven belanden op z'n minst aan de schandpaal. Henric draait zich snel met zijn rug naar de fuiken. Zijn maag rommelt opnieuw en zijn oog valt op een roeibootje, dat niet veel verderop aan een steiger aangemeerd ligt.

De knorrende maag van Henric is sterker dan zijn angst om opgepakt te worden. Voetje voor voetje loopt Henric de steiger over. Hij kijkt om zich heen en springt dan voorzichtig in het bootje. Hij maakt het touw los en begint te roeien, richting de fuik. Het bootje ritselt door het riet aan de oever en niet veel later botst het tegen de kant. Henric stapt uit de roeiboot en hij sluipt voorzichtig naar de dichtstbijzijnde fuik. Als hij erbij kan, graait hij snel in de netten en probeert een paling te grijpen. Die zijn heel glibberig en ze spartelen flink. Henric worstelt net zo lang tot hij een paling te pakken heeft. Hij houdt hem met één hand stevig achter de kop vast en graait met zijn andere hand zijn slaapmuts tevoorschijn. Hij wikkelt zo goed en zo kwaad als het kan de paling in de muts en verstopt deze diep onder zijn wambuis en bloes, waar de paling nog even verder spartelt. Hij klimt weer in de boot, roeit terug en ziet al snel de steiger uit de mist opdoemen.

Terwijl hij niet veel later op de steiger zit, beseft hij ineens wat hij gedaan heeft: hij heeft iets gestolen! Hij is een dief! Zijn ademhaling gaat snel en hij houdt de muts met daarin de paling stevig vast onder zijn kleding. Hoe moet dit nu verder? Henric zucht eens diep en hoort dan achter zich een stem: 'Hee, vent, gaat alles goed daar?'

Henric verstijft, voelt dat zijn voorhoofd nat wordt van het zweet en zijn hart klopt in zijn keel. 'Ja hoor', roept hij. Zijn stem klinkt raar en hoog.

'Weet je het zeker?' Klinkt de stem uit de mist. De man die bij de stem hoort, komt langzaam de steiger oplopen, richting Henric. 'Nee', denkt Henric, 'straks ziet hij dat ik een paling gestolen heb en word ik gepakt!'

In blinde paniek rent Henric over de steiger, botst tegen de man op en rent zo snel hij kan. Hij moet weg van hier, weg van het gevaar. Henric blijft rennen tot hij niet meer kan. Zijn zij doet zeer en hij krijgt zo weinig lucht, dat hij bijna sterretjes ziet. Verwilderd kijkt hij om zich heen: hij kent het hier! Hij is zonder erbij na te denken terug de stad in gerend!

Hij ademt diep in en uit en besluit zo onopvallend mogelijk door te lopen, maar terwijl hij doet alsof hij zorgeloos door de stad slentert, bijt hij bijna zijn kiezen stuk, zo hard klemmen zijn kaken op elkaar.

Net als hij weer een beetje rustig begint te worden en hij de Oude Wand wil oplopen, barst er een gekrakeel van jewelste los. Mensen schreeuwen, gillen en er klinken woedende stemmen: 'Houd de dief! Houd de dief!' Henrics adem stekt en hij krimpt van angst ineen; hij is ontdekt. Hij zet het opnieuw op een rennen. Tranen van angst biggelen langs zijn wangen en hij snakt naar adem. Hij moet even stoppen met rennen, ook al kan dat betekenen dat hij gepakt wordt. Terwijl hij om zich heen kijkt, op zoek naar een goede plek om te verstoppen, valt zijn blik op een monnik, die op weg is naar het klooster. Henric loopt achter de monnik aan en stapt zo onopvallend mogelijk het klooster binnen. Daar verbergt hij zich in een nis.

In de nis begint Henric zachtjes te huilen. Wat heeft hij gedaan? Hij kan niet voor altijd in deze nis blijven zitten en als hij gepakt wordt, komt hij aan de schandpaal te staan. Iedereen zal hem uitschelden, mensen zullen afval naar hem gooien en o, wat zullen vader en moeder verdrietig en boos zijn. Die moeten door de misdaad die hij gepleegd heeft misschien wel verhuizen, want niemand zal ze nog met fatsoen behandelen.

Henric zit nog stilletjes na te snikken, als opnieuw een kabaal zijn oren binnen dringt. Paniekerige stemmen en het geluid van rennende voeten. Niet lang daarna ruikt hij een rooklucht en hij weet meteen wat de oorzaak is van deze drukte: brand!

Henric denkt niet langer na en springt op, want brand in een stad als dit kan afschuwelijke gevolgen hebben. Met zoveel houten huizen, die dicht op elkaar staan móet je wel gaan helpen, of alles wordt in de as gelegd. Zonder zich nog langer te bekommeren om zijn diefstal rent Henric naar buiten, de paling nog altijd onder zijn bloes verstoppt.

Buiten is het chaos. Grote, zwarte rookpluimen laten zien dat het menens is: dit is een fikse brand. De hele straat loopt uit om te helpen blussen. Er wordt uit alle macht water uit de Berkel en de IJssel geschept en een lange rij van mannen, vrouwen en kinderen geven een voor een leren emmers water aan elkaar door. Henric sluit zich aan bij de rij mensen en geeft emmer na emmer door. De mensen werken zo hard, dat het zweet witte strepen trekt op hun door de rook zwart geworden gezichten. Het huis brandt als een fakkel en hoe hard de mensen ook werken, de kleine plonsjes water uit de emmers lijken niets uit te halen tegen deze vuurzee. De bewoners moeten machteloos toezien hoe hun bezittingen in vlammen opgaan. Sommige burens zitten uitgeput op straat en lijken de moed al

opgegeven te hebben. Wolken trekken onheilspellend samen en de lucht wordt donker, waardoor het vuur nog feller lijkt te branden dan het al deed.

En dan voelt Henric ineens iets op zijn hoofd. En daarna op zijn arm, zijn neus, zijn handen.. Dikke druppels water vallen op de grond, op de mensen en vooral: op het brandende huis. Het duurt maar een paar ogenblikken voordat er een hoosbui losbarst, die langzaam maar zeker het vuur dooft. Onvoorstelbaar, er is maar één huis verloren gegaan! Mensen juichen, dansen in de straat, in de stromende regen. 'Hoera!', juicht Henric opgelucht mee en hij hipt van blijdschap en opluchting van de ene voet op de andere.

Ineens voelt hij een zware hand op zijn schouder. Henric verstijft en kijkt langzaam om, recht in een roetzwart gezicht. Twee bekende blauwe ogen kijken hem priemend aan. 'Zoon, waar wás jij!', hoort hij de stem van zijn vader bulderen, 'Je moeder is vreselijk ongerust! Wat heb je uitgespookt!' Henric wordt door zijn vader aan zijn arm mee naar huis genomen, waar zijn moeder handenwringend in de deuropening staat. Als ze Henric ziet, wordt ze rood in haar gezicht en kijkt haar zoon aan met een mengeling van opluchting en boosheid. Henric kijkt naar de grond, voelt zijn ogen prikken van de rook, maar ook van tranen. Zijn moeder zucht, pakt hem beet en drukt hem stevig tegen zich aan, ondanks dat hij onder de modder zit en zwart is van het roet. Net als Henric bedenkt dat hij zijn ouders nooit meer in de steek zal laten, hoort hij zijn moeder zeggen:

'Wat heb jij nou onder je wambuis?'

Bedremmeld haalt Henric de paling onder zijn kleding vandaan. Zijn moeder slaat de handen voor haar mond en staat onbeweeglijk naar de paling te kijken. Zijn vader doet een stap naar Henric toe en geeft hem een ongenadige draai om zijn oren. 'Hoe haal je het in je hoofd een paling te stelen!', bijt zijn vader hem woedend toe. 'Niet alleen sluip je midden in de nacht het huis uit en maak je je moeder ongerust, maar je verlaagt je nog tot diefstal ook?'

Zijn moeder pakt zuchtend en mopperend de paling op en begint het beest schoon te maken. Ze kunnen de paling moeilijk teruggeven zonder er door in de problemen te komen, dus kunnen ze hem maar beter opeten. Al gauw geurt het huis naar een heerlijke stoofpot.

Henric weet dat hij de draai om zijn oren verdiend heeft en dat hij geen hap krijgt van de stoofpot met paling is ook een terechte straf. Hij weet dat hij het verdient dat zijn moeder en vader de rest van de dag boos op hem zijn. Maar hij weet ook dat hij nooit meer weg zal lopen; hij heeft genoeg avonturen beleefd voor de rest van zijn leven en hij is maar wat blij dat hij weer thuis is.

Als het donker geworden is kruipt Henric in zijn bed, waar het stro vertrouwd in zijn rug prikt. Hij denkt aan morgen. Misschien, denkt hij, misschien is het helemaal niet zo erg om leerjongen van de smid te zijn. En met die gedachte valt Henric in een diepe, diepe slaap.

Bijlage 2: antwoorden museumles

1. Mensen hadden thuis geen stromend water, ze haalden water uit een put. Dit water was niet erg schoon en zat vol bacteriën die je ziek konden maken. Door er bier van te maken werd het een stuk veiliger om te drinken. De alcohol in het bier had een ontsmettende werking.

De Jacobakan is van aardewerk/klei

2. Bijvoorbeeld:

- Enkele ijzeren gespen, waarschijnlijk van paardentuig
- Lederen messchede met ijzeren oordband en een ijzeren mes
- Twee knijpscharen van ijzer.
- IJzeren slot
- IJzeren sleutels
- IJzeren paardenbit

3. Bijvoorbeeld:

- Beulzwaard, 15^e /16^e eeuw
- hand-, enkel- en buikboeien, 15^e/16^e eeuw
- Brandmerken, 15^e /16^e eeuw

4. Bijvoorbeeld:

- Er staat Zutphen op
- De munten zijn niet zo gelijkmatig, ze zijn niet precies hetzelfde van vorm
- de munten zijn van zilver en goud gemaakt. Nu zijn de munten gemaakt van koper, nikkel of messing

5. Op de afdruk zie je bijvoorbeeld: De torens van Zutphen, een stadspoort, de stadsmuur en letters.

6. De brandemmer is van leer gemaakt

7. Bikkels zijn van geitenbot gemaakt

8. Dit is een tekenopdracht

Bijlage 3: werken in de middeleeuwen: Gilden

In de middeleeuwen werd alles wat de mensen nodig hadden gemaakt door ambachtslui. Zo had je de schoenmakers, zadelmakers, meubelmakers, timmerlui, smeden, bierbrouwers, houtzagers, noem maar op. De mensen met hetzelfde beroep woonden meestal bij elkaar in de buurt. Sommige beroepen veroorzaakten overlast. De schoenkuipen waarin de schoenmakers het leer looiden, stonden buiten de stadsmuur, want ze stonken verschrikkelijk.

Elke groep ambachtslui of kooplui had een gilde. Gilden waren organisaties van mensen met hetzelfde beroep. Ambachtslieden specialiseerden vaak in één soort product. Ervaring en kennis werden uitgewisseld in een gilde. Om het vak te leren kon je in de leer bij de gildemeester, dan was je gezel. Je kon pas voor jezelf aan de slag wanneer je het 'meesterstuk' had volbracht, dat was een soort eindtoets. Zo'n leerperiode duurde ongeveer 7 jaar.

Het gilde beschermde de gildeleden en kwam op voor hun belangen. Vaak had een gilde het alleenrecht op de productie van een bepaald soort product. Dit was om de kwaliteit van de producten te garanderen. Het oudste gilde in Zutphen was het gilde van de smeden. Verder had Zutphen bijvoorbeeld ook een schoenmakersgilde, een brouwersgilde, een bakkersgilde, een vissersgilde en een weversgilde.

Elke ambachtsman, die bij een gilde was aangesloten, had buiten aan de muur een uithangbord of een gevelsteen om te laten zien wat er te koop was of wat hij maakte.

